

In de rubriekteksten van dit nummer kan u de verslagen lezen van de workshops die plaatsvonden tijdens het jubileumcongres n.a.v. 30 jaar Panopticon (12 november 2009)

RUBRIEK OPSPORING EN POLITIE

In deze workshop Opsporing en Politie werden vijf discussiepunten besproken. Hierna geven we de argumenten weer die door de sprekers (Willy Bruggeman, Isabel Verwee en Tom Van Den Broeck) en de deelnemers van de workshop werden toegelicht.

Discussiepunt 1: Is de interactie politie en criminologische wetenschap aan versterking toe?

Met dit thema werd de vraag gesteld of de interactie tussen politie en wetenschap goed verloopt of eerder aan verbetering toe is. Over het algemeen werd deze vraag in de workshop niet al te negatief beantwoord, maar er werden in de discussie niettemin een aantal aandachtspunten geïllustreerd.

Een eerste aandachtspunt binnen de relatie politie - criminologie vindt zijn oorsprong in de verschillende verwachtingen die de betrokken actoren ten aanzien van onderzoek vooropstellen. Teneinde een goede interactie tussen politie en wetenschap te kunnen verzekeren, is het dus belangrijk de verwachtingen af te stemmen en een evenwichtige verhouding tussen onderzoekers of onderzoeksinstellingen, de politie en de beleidsmakers te waarborgen. Respect voor of erkenning van elkaars verschillen zijn daarin onontbeerlijk om van een goede interactie te kunnen spreken. Dit veronderstelt een zeker vertrouwen tussen de verschillende partijen (cf. participerende observatie), waardoor deze wisselwerking tussen vandaag niet altijd een evidentie is, maar het is niettemin essentieel. De onafhankelijkheid van het wetenschappelijk onderzoek mag daarbij natuurlijk niet uit het oog verloren worden.

Een tweede aandachtspunt betreft de implementatie van onderzoeksresultaten. Criminologen werken immers vaak op thema's die voor politie of justitie erg relevant zijn, maar de beleidsvertaling van wetenschappelijk onder-

zoek is vaak zeer gering. Mogelijk is dit te wijten aan de afwezigheid van een beleidscyclus waarin deze resultaten in beleidsvorming worden meegenomen. Interactie tussen wetenschap en beleid zou dus nadrukkelijker kunnen worden ingebouwd. Het is belangrijk dat beleidsmakers meer lessen trekken uit onderzoek dus voor meer evidence-based werken kiezen. Het kan daarom interessant zijn om deze interface criminologische wetenschap – politie te operationaliseren en navolgend te evalueren en implementeren. Iemand wierp op een dienst in het leven te roepen die deze interface tussen politie en wetenschap vorm geeft en de uitwerking en implementatie van inzichten uit onderzoek voor, over en door de politie verder kan stimuleren.

Een derde aandachtspunt is de nood aan meer fundamenteel onderzoek *over* de politie. Vandaag gebeurt veel onderzoek immers *voor* de politie, zeer gepunt, ingaand op de praktijk en nagenoeg op bestelling, met een focus op de concrete toepasbaarheid, terwijl fundamenteel onderzoek wordt onderbelicht. Iemand stelde zelfs dat er sinds de politiehervorming nog nooit zo weinig onderzoek over politie is geweest als vandaag. De verwachtingen van politie liggen vaak in de eerste plaats bij de bruikbaarheid van resultaten, wat niet de bedoeling is van fundamenteel onderzoek. Meer conceptueel nadenken over politie zou echter ook voor beleidsmakers iets kunnen opleveren, terwijl vandaag de interactie met de criminologische wetenschap vanuit politiehoeft vaak wordt onderbenut. Fundamenteel onderzoek hoeft daarbij geen concrete toepassing in de praktijk voorop te stellen en moet ook relatief 'simpele' vragen durven stellen. De belangrijkste meerwaarde van wetenschappelijk onderzoek ligt immers in de kritische reflectie die wordt aangereikt over de plaats van politie in de samenleving (cf. discussiepunt 5: visie op politie), over wat politie tot professionals maakt, over de rekrutering, selectie en opleiding, over politiemodellen, over wat de politie doet, etc.

Onderzoek *voor* de politie is echter eveneens belangrijk en vormt daarom een vierde aandachtspunt. Het kan immers zeker nuttig zijn om politie meer in interactie met het werkveld te

bestuderen. Teneinde te stimuleren dat wetenschappelijk onderzoek meer concrete implementatie kent voor de politie, werd in deze workshop opgeworpen dat het interessant kan zijn een meer operationele factor in te bouwen door middel van actieonderzoek. Men verwees daarvoor in het bijzonder naar mogelijkheden hier toe die in de studie *multiple community policing* worden aangereikt. Daarbinnen werd immers op *under- en over-policing* van bepaalde groepen gewezen en actieonderzoek zou kunnen bestaan hier concrete handvaten voor aan te reiken en een concrete vertaling naar de praktijk te bewerkstelligen. Het is dus belangrijk de band tussen politie en wetenschap te versterken. Samengevat kunnen we stellen dat de interactie politie en criminologisch onderzoek in aard en oriëntatie nog mogelijkheden tot verbetering heeft. Het is nuttig zowel fundamenteel onderzoek *over* de politie als toegepast onderzoek *voor* de politie te stimuleren binnen de interactie politie – criminologie. Noodzakelijk is daarbij het afstemmen van de verwachtingen, wat onvermijdelijk met vallen opstaan zal gebeuren. Respect voor elkaars verschillen en duidelijke communicatie over de verwachtingen is essentieel in deze relatie.

Discussiepunt 2: Is community policing de enig zaligmakende strategie?

In deze workshop werd gezegd dat community oriented policing (COP) nooit de enig zaligmakende strategie is geweest, omdat COP onder invloed van verschillende invloeden geëvolueerd is. COP heeft ongetwijfeld het denken over politie gepromoot, maar men is er op veel vlakken nauwelijks aan begonnen, aangezien het in veel beleidsstukken beperkt aanwezig is. We weten echter zeer weinig over de effecten ervan en kunnen dan ook de vraag stellen of COP genoeg is doorgedrongen. COP is nooit een afgelijnd iets geweest, maar is zeer gevarieerd en ook doorheen de tijd geëvolueerd. We kunnen dan ook moeilijk stellen dat het een universeel toepasbare strategie is, over de verschillende diensten heen. Andere modellen zoals problem-oriented policing, broken windows, reassurance policing, etc. zijn vooral ontstaan doordat de politie zich onder invloed van maatschappelijke veranderingen

anders positioneert. De politie richt zich daardoor immers meer op formele sociale controle, terwijl COP zowel informele als formele sociale controle vooropstelt. COP had als doel het informele aspect te revitaliseren, maar werd in de implementatie door andere objectieven doorkruist zoals disciplineren en panoptisering. COP is dus nooit zaligmakend geweest, maar anders tot uiting gekomen.

Discussiepunt 3: De plannenmakerij: een noodzakelijk kwaad, een papieren tijger of een werkzaam instrument?

In deze workshop werd door de sprekers en de deelnemers op een aantal knelpunten van de plannenmakerij gewezen. Het gebrek aan evaluatie van plannen en aan het voorstellen van de evaluatie-indicatoren bij het opstellen van plannen is een eerste knelpunt. Er werd aangegeven dat plannen maken in principe voor elke organisatie vanzelfsprekend zou moeten zijn. Een belangrijke voorwaarde hierbij is echter dat er voldoende wordt nagedacht over de uitkomsten van de planning en meetbare indicatoren worden vooropgesteld. Evaluatie is overigens een aspect dat nauwelijks in de plannenmakerij aan bod komt (cf. nationale veiligheidsplannen). Dit geldt overigens niet alleen voor veiligheidsplannen, maar werd als een algemeen probleem voor overheden aangeduid (cf. rapport Rekenhof). Ten gevolge daarvan is er vandaag een ad hoc beleid en is het niet duidelijk wat de impact van de plannenmakerij is. Ten tweede werd aangegeven dat veel plannen *top-down* en zonder inspraak van de basis worden geïmplementeerd en dit terwijl interactie met verschillende betrokkenen net noodzakelijk is voor het draagvlak. Ter illustratie werd aangegeven dat een plan van de korpsleiding niet noodzakelijk ingang zal vinden in het korps. Daarbij aansluitend werd ook gesteld dat er vaak weinig beleidsvrije ruimte voor de uitvoering van de plannen is.

Discussiepunt 4: Er is dringend nood aan een kerntakendebat, maar wel binnen goed afgelijnde voorwaarden.

Verdergaand op de bovenstaande stelling, werd in de workshop vooral op zoek gegaan naar

welke voorwaarden dan aan dit kerntakendebat moeten worden verbonden. Er werd gesteld dat er al lange tijd rond dit debat heen wordt gedanst en er nood is aan een meer concrete beslissing. In zekere zin moet dit kerntakendebat ook een balans proberen vinden tussen twee extremen: enerzijds kan dit immers zeer beperkend ten aanzien van de politiefunctie worden ingevuld, waardoor er een isolatie ten opzichte van de integrale veiligheid dreigt, terwijl anderzijds een te brede invulling ervan, nauwelijks tot een serieuze aanpak kan leiden. De kernvraag die vooropgesteld moet worden om dit takendebat aan te gaan is wat de gewenste kernresultaten zijn. Opnieuw werd dus verwezen naar het belang van evaluatie en van meetbare indicatoren (cf. discussiepunt 3). In de workshop werd ook benadrukt dat dit kerntakendebat samen met andere maatschappelijke actoren moet worden gevoerd en dat politie daarbij ten opzichte van andere controleperspectieven moet worden geïntegreerd. Ook de burger mag daarin niet worden vergeten en dus is het belangrijk een zicht te krijgen op de verwachtingen ten aanzien van politie. Bovendien is het ook nuttig om in dit opzicht een beeld te hebben op wat de politie doet. Er worden immers vele assumpties gemaakt, die niet altijd wetenschappelijk onderbouwd zijn. Politie focust zich bijvoorbeeld traditioneel op criminaliteitsbestrijding, maar wil de burger wel een crime fighter? We moeten dus nagaan of er hier geen divergerende ontwikkelingen plaatsvinden. We mogen niet zomaar veronderstellen dat er consensus in de samenleving is over wat de politie moet doen, noch mogen we er van uit gaan dat dit een constante is. In deze workshop werd daarom een pleidooi gehouden om dit in kaart te brengen in functie van het beantwoorden van de vraag over wat gewenste kernresultaten en dus kerntaken van politie moeten zijn. Een inadequaat beeld over de verwachtingen kan bovendien zowel bij burgers als bij de politie tot frustraties leiden (cf. voorspelbaarheid van politiewerk). Het is alvast onontbeerlijk dit kerntakendebat niet binnen enge kantlijnen te evolueren en mee te laten evolueren met de veranderende rol van politie in de samenleving (zie discussiepunt 5).

Discussiepunt 5: De Belgische politie heeft dringend nood aan een toekomstvisie die moet toelaten om het beleid op basis van een meer lange termijnbenadering te schragen.

Er zijn de afgelopen 10 jaar veel inspanningen gedaan in functie van de politiehervorming, maar in de discussie werd aangehaald dat de politie nood heeft aan een langetermijnvisie die nu al te vaak in de plannen ontbreekt. De nood aan een toekomstvisie werd in deze workshop aan de hand van een aantal ontwikkelingen geïllustreerd die elk hun impact op het politiefunctioneren (zullen) hebben: de interactie tussen publieke en private veiligheid; de verdere Europese samenwerking inzake veiligheid (bv. bij het in werking treden van het Europese bewijsverkrijgingsbevel); toekomstige technologische ontwikkelingen; de verhouding en interactie tussen gerechtelijke politie en het in ontwikkeling zijnde administratief handhaven; etc. Bovendien werd ook benadrukt dat een visie op de politieopleiding en de leiderschapsontwikkeling essentieel is. Een langetermijnvisie veronderstelt ook een panopticonvisie, waarin de politie binnen het bredere geheel van veiligheids- en welzijnsactoren wordt geplaatst (cf. discussiepunt 4 kerntakendebat). De nood aan een maatschappelijk debat over deze toekomstvisie werd beklemtoond. Er werd vermeld dat het interessant zou zijn indien de academische wereld daar een kritische inbreng in kan hebben zodat zo de wetenschap en de pragmatiek in deze langetermijnvisie worden verenigd. Dergelijke visie zal ook op geregelde tijdstippen moeten worden bijgestuurd. De vraag is of de politie hier zelf een sturende rol wil spelen of zich laten meedrijven op de stroom van andere (maatschappelijke) ontwikkelingen.

Lieselot Bisschop*

* Wetenschappelijk medewerker Hogeschool Gent - Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde; geaffilieerd onderzoeker Universiteit Gent, associatieonderzoeksgroep Governance of Security.